

Straatbeeld in Algiers.

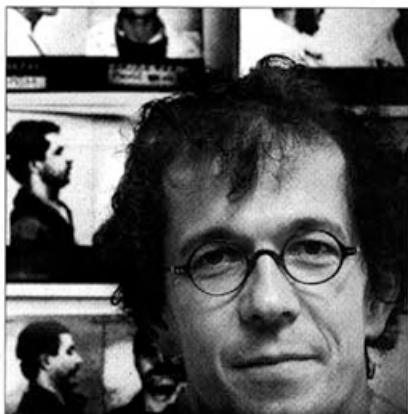
Foto: Michael von Graffenried

Een bloedige burgeroorlog van binnenuit

Michael von Graffenried geeft Algerijnen hun 'gestolen foto's' terug

Tussen 1991 en 1998 woedde er een hevige burgeroorlog in Algerije. Een journalist was er zijn leven niet zeker. Foto's maken was even riskant. Toch lukte het de Zwitser Michael von Graffenried met een speciale camera de Algerijnse samenleving van binnenuit te fotograferen. Deze week was hij in Leeuwarden, waar zijn fotoserie 'Inside Algeria' deel uitmaakt van de Noorderlicht fotomanifestatie 'Nazar', over Arabische fotografie.

Door Ilind Pietersma

Michael von Graffenried voor een foto met portretten van door de politie gezochte islamieten tijdens de burgeroorlog in Algerije.

Foto: DvH/Jan Zeeman

"Tot dan toe legde ik met de camera juist altijd makkelijk contact. Mensen raakten nieuwsgierig, je maakte een praatje, je vroeg of je een foto van ze mocht maken en het was goed." In Algerije kon Von Graffenried praten als Brugman, maar niemand wilde op de foto. Want niemand vertrouwde een vreemde.

Dat was wel anders toen Von Graffenried in 1991 voor het eerst in Algerije kwam, om een workshop te geven. Hij raakte bevriend met verschillende fotografen. "De bevolking is zo gastvrij, dat je meteen ook een vriend bent van hun hele familie."

Het land leefde toen net toe naar de eerste vrije verkiezingen. De islamitische winst, gevolgd door een militaire staatsgreep, leidde tot een bloedige burgeroorlog. Algerije raakte verscheurd door de strijd tussen aanhangers van de islamitische staat en die van de democratie. In deze chaos was niemand meer te vertrouwen. Zelfs je eigen buurman niet.

De regering sloot het land steeds verder af voor de media. "Journalisten bleven zelf ook weg, omdat ze steeds minder vrijheidsbeweging kregen. Maar ik bleef terugkomen. Ik was niet meer te stoppen. Ik was bezig met een puzzel over Algerije."

Von Graffenried kon overleven, omdat hij met zijn wat donkere uiterlijk niet opviel in Algerije. Hij had bovendien een opvallende camera: "Op een vlooienmarkt vond ik een oude Wideux panoramacamera. Het ding lijkt niet op een fototoestel. En wanneer ik hem niet voor mijn ogen houd, maar vanuit de heup fotografeer, heeft niemand dat door."

Hij volgde de onlusten, fotografeerde slachtoffers en portretteerde de nabestaanden. Hij registreerde hoe de regering de islamieten provoceerde met een voetbalwedstrijd tussen damesteams (blote ledematen) en legde de begraafplaats vast, waar zowel moslims als politiemensen hun slachtoffers begroeven. Ondertussen fotografeerde hij het dagelijks leven. Overal duiken continu wapens op. "Men wende aan geweld. Niemand keek nog op van een mitrailleur of een zwaaiend pistool."

In 1995 nodigde de regering journalisten uit, om aan te tonen dat de situatie in Algerije onder controle was. Von Graffenried werd 'embedded' bij een politie-escader dat terroristen opspoorde. Hij legde vast hoe bezoekers van een café met de handen tegen de muur werden gezet. "Ik voelde me verschrikkelijk, een verrader, dat ik dit vernederende tafereel moest vastleggen. Gelukkig krijgt de foto in mijn 'puzzel' een andere la-

ding. En de politie toonde heel naïef ook geheime informatie, zoals een prikbord met gezochte terroristen. Wie ze gevonden of gedood hadden, werd doorgekrest."

Toen de foto in Duitsland werd gepubliceerd, vroegen advocaten van Algerijnse asielzoekers meer politiefoto's, omdat ze belangrijk bewijsmateriaal waren. "Ik weigerde mee te werken om de ter dood veroordeelde islamieten te helpen, terwijl de hele internationale gemeenschap niets deed, toen de journalisten werden bedreigd en gedood. Ik kies sowieso geen partij in het conflict. Als-journalist kan ik Algerije geen oplossing bieden voor de problemen die het heeft. Hooguit kan ik de mensen een spiegel voorhouden en ze bewust maken wat er in hun land gaande is."

Von Graffenried was dan ook verguld toen de weduwe van Boudiaf in 2000 een tentoonstelling van zijn werk organiseerde in Algiers. "Eindelijk kon ik de beelden die ik van de Algerijnen gestolen had aan hen teruggeven. Het waste mijn schuldgevoelens een beetje weg." Inmiddels was de rust in Algerije min of meer weergekeerd.

In de later gemaakte documentaire *Guerre Sans Images* is te zien hoe Von Graffenried de fotograferen opspoorde. Er zijn aangrijpende ontmoetingen met bijvoorbeeld een meisje dat zag hoe haar halve familie de keel werd afgesneden, en pittige discussies met een moslim die expliciete foto's afplakte in de catalogus die hij kreeg. Sommigen willen niet meer aan die periode herinnerd worden en lopen weg. "Maar voor velen is het fotoboek aanleiding om eindelijk weer te gaan praten. Voor hen ben ik geen buitenstaander, maar iemand die gezien heeft wat zij meemaakten en weet, wat zij weten."

EXPOSITIE

'Inside Algeria' van Michael von Graffenried en de video 'Guerre Sans Images' zijn tot 24 oktober te zien in De Manège in Leeuwarden, als onderdeel van de Noorderlicht-fotomanifestatie 'Nazar - Foto's uit de Arabische Wereld'. Ook in het Fries Museum, de Prinseshof en diverse andere locaties. Informatie op www.noorderlicht.com.

Vies. Vuil. Smerig. Zo voelde Michael von Graffenried zich wanneer hij in Algerije een foto nam. Hij moest het stiekem doen. Niet eens zozeer omdat hij als fotjournalist gevaar liep. Maar meer omdat niemand gefotografeerd wilde worden.